

A csaknem kétszáz éve készített pakli lapjai egy svájci dráma hőseit ábrázolják. A snapszer szövetség szerint itt az ideje, hogy a magyar kártya lapok szereplői is magyarok legyenek. Ismerje meg a magyar kártya történetét!

Kétszáz év után új magyar kártyát szeretne kiadni a Magyar Snapszer Szövetség. A tagok szerint itt az ideje, hogy ne Svájc, hanem hazánk történelmi alakjai szerepeljenek a lapokon. A magyar kártyát népszerűsíti egyébként a Nemzeti Snapszer Bajnokságot is, amelynek több selejtezőjét is ezen a hétvégén rendezték meg országszerte és a határon túl.

A nagyváradi kártyások közkedvelt helyén, a Medve kávézóban gyűltek össze a Nemzeti Snapszer verseny selejtezőjére a játékosok, mintegy félszázan. A Duna Híradónak nyilatkozó István és Sebastian több mint egy évtizede kártyáznak. „Azért szeretem a snapszli játékot, mert kellemes időtöltés, fejleszti a gondolkodást és az ember logikáját” – közölte Lőrincz István. Nagy Sebastian szerint pedig a snapszer „egyike a legjobb kártyajátékoknak és jó időtöltés a barátkozáshoz”.

Március óta zajlanak a külhoni és a magyarországi selejtezők. A mostani SuperSnapszer hétvégén egyszerre kilenc településen mérkőzhetnek meg egymással a kártyások. Így például Debrecenben is. A Duna Híradóban bemutatott Kozmor Imre heti 10-15 órát snapszerezik. Családja meg sem lepődött, hogy hajdúszoboszlói nyaralásukat szakította félbe a selejtezőért. „30-40 év alatt, már hozzá kellett, hogy szokjanak mert én imádom ezt a játékot, nem dohányzom nem iszom ez a mindenem” – közölte Kozmor Imre.

Kevesen tudják, hogy a csaknem kétszáz éve készített pakli lapjai egy svájci dráma hőseit ábrázolják. A Magyar Snapszer Szövetség szerint viszont itt az ideje, hogy a magyar kártya lapok szereplői is magyarok legyenek. „Közel 200 év elteltével amikor is Schneider József budapesti kártyafestő mester megfestette a mai magyar kártyának a figuráit, azt gondolom, hogy azóta az idő óta eljött az az idő, hogy végre magyar hősök magyar történelmi szereplőket ábrázoljanak a mai magyar kártyák” – közölte Táncsics Péter, a Magyar Snapszer Szövetség elnöke. A szövetség pályázati felhívást adott ki. Bárki küldhet terveket arról, hogy nézzen ki az új magyar kártya, ami akár az év végére el is készülhet.

– Sokan nem értik, mit keresnek svájci szabadságharcos hősök a magyar kártya lapjain, pedig ehhez csak azt kell tudni, hogy amikor Schneider József budai kártyafestő az 1848-49-es szabadságharc előtt megálmodta a lapokat, úgy érezte a figurák nyíltan nem, de burkoltan szimbolizálhatják a magyarok ellenállását a Habsburgokkal szemben.

Ezért kerültek a lapokra magyar hősök helyett Schiller regényének alakjai: Tell Vilmos, Harrach Rudolf, vagy a Stüsi Vadász. Hiszen ha Kossuth, vagy Táncsics lenne a képeken, akkor Schneider urat bezáratták, vagy kivégeztették volna – magyarázza a furcsa párhuzamot Táncsics Péter, a Magyar Snapszer Szövetség elnöke.

– Ezért most pályázatot írtunk ki, arra kérjük a vállalkozó kedvűeket: álmodjanak valóban magyar hősöket a magyar kártyalapokra. Úgy véltük, itt az ideje, hogy a magyar kártya valóban a hazai történelem nagyjainak állítson emléket.

Persze a győztes mű nem cserélné le azonnal a régit. Fokozatosan azonban felválthatná az új, akár olyan formában is, ahogy a nemzetközi snapszer tornákon: ott úgynevezett osztott, azaz fent magyar, lent francia kártyaszimbólummal díszített lapokkal játszunk, hiszen a snapszer mindkét csomaggal élvezhető – mondta az elnöke.

A magyar kártya története

A kártyázás a negyvenes évekre a 19. századi Magyarország polgárvilágának legjelentősebb szabadidős tevékenységévé vált. Ezt jelzi a kártyakészítők számának ugrásszerű növekedése és a kártyajátszás szenvedélyéről egyre gyakrabban olvasható hírlapi- és irodalmi megemlékezések is. Ennek ellenére zavarba ejtően kevés konkrét adattal rendelkezünk a játékokra vonatkozóan. Legfeljebb nevüket ismerjük, és magyar nyelvű szabályismertetéssel csak 1883-ban találkozunk. Egyedül a whist 1824-ben megjelent leírása a kivétel.

Nem sokkal jobb a helyzet a kártyajátékok eszközeivel kapcsolatban sem. A hazai- és külföldi köz- és magángyűjteményekben őrzött kártyák száma kevés, a néhány, csak nevről ismert kártyafestő műhely termékeiről pedig nem tudunk semmit. Ami bizonyos az az, hogy a kétnyelvű Magyarország korai kártyajátékai és játékkártyái Bécsből átvett minták voltak, és elsősorban az arisztokrácia, a polgárság, katonák, diákok, céhlegények és korhelyek szórakozását szolgálták.

A kártyázás csak a 19. század második felében válhatott a tömegek játékává. A korai időszak standard-képes játékeszközei német sorozatjelű soproni- és magyar-képes-, a francia sorozatjelű bécsi-képes kártyák és a szintén francia sorozatjelű tarokk kártyák voltak, ezeket készítették elsősorban. A kártyafestő műhelyek választékában azonban találunk alkalmi jelleggel kiadott ún. luxus kártyákat is. Az ilyen ritkaságok rövid ideig és alacsony példányszámban voltak forgalomban.

A soproni-kép - akkoriban ezt különböztették meg "magyar" kártyaként más típusoktól - a játék során egyalakossága miatt nehezen kezelhető volt. Sok időt vett el a lapok rendezgetése, forgatása. Schneider József és Chwalowsky Ödön pesti kártyafestők - az elsőségük nem dönthető el - új, tükörképes kártyával lepték meg a játékosokat. A szakirodalom - Miss Sylvia Mann, angol gyűjtő és szakíró állásfoglalása alapján - Schneider Józsefet tekinti a Tell-kártya "feltalálójának".

Emellett szólnak a kártyalapok német nyelvű feliratairól is. Schneider kártyájának jelzése: "Zu finden bey - Joseph Schneider in Pesth". Schneider József 1820-ban lett pesti polgár és Kiskereszt utcai műhelyében közel három évtizedig készített játékkártyákat. Életéről tulajdonképpen semmit sem tudunk. Csupán címtári adatok és néhány kártyaemlék tudósít életéről, művészetéről. Hogy kártyalapjaira miért választotta német drámaíró Svájc történelmének eseményeit feldolgozó művének alakjait, csupán hipotézisek állnak rendelkezésre.

A Tell-kártya alsó és felső lapjain Schiller Tell Vilmosának hőseit ábrázolták tükörképesen, az ászokra pedig az évszakok allegóriáit festették. Egyik megoldás sem volt forradalmi újítás, hiszen nyugat-európai és magyarországi kártyakészítők francia- és német sorozatjelű kártyákon korábban már használtak tükörképeket, és Tell Vilmos témáját 1805-1830 között többször is feldolgozták játékkártyákon. Első alkalommal Bécsben J. H. Löschenkohl botanikai kártyáján látjuk Tell Vilmost és fiát. 1820-ban C. H. Zoelcke Lipcsében több Schiller-dráma szereplőjét rajzolta kártyalapokra. Az "I" jelű tarokkon Tell Vilmos, a pikk

Iovason Gessler szerepel. C. L. Wüst 1830-ban német sorozatjelű "Schiller-Spiel"-jének zöld felső lapján jelenik meg Tell Vilmos alakja. 1821-ben a lipcsei Industrie Comptoir tarokklapjain látjuk a dráma szereplőit. A kártya neve is "Wilhelm Tell-Tarock".

Az ász lapok évszakokat idéző allegóriái sem újdonságok. Bécsben 1832-ben Max Uffenheimer egy biedermeier kártyát adott ki. A képek metszeteit Mathias Loder készítette még 1824-ben. Az ászokon látható életképek lehettek a Tell-kártya ász lapjainál is felhasznált, hasonló rajzok forrásai. A pesti találmány grafikája és magyarországi újdonsága igazi siker lett. Nem tudjuk megállapítani, hogy a kártyalapokra festett Schiller-téma milyen mértékben járult hozzá ehhez a népszerűséghez. Néhány, a közelmúltban is hangoztatott vélemény a Habsburg-ellenesség szerepét hangsúlyozta a kártya elterjedésében.

A tükörcépeségnek tulajdoníthatjuk a Tell-kártya sikerét. A keverésnél, osztásnál és a lejátszásnál bárhogyan is keveredtek a kártyalapok, kézbe véve és legyezőszerűen kinyitva azokat, minden egyes lap hamar felismerhetővé vált. Pesten 1835 körül kezdték gyártani a Tell-kártyát, majd Kecskeméten, Debrecenben és Bécsben is megjelent a kártyagyártók választékában. A korai példányokon a lapok felirata német nyelvű. A három ismert Chwalowszky-kártya között érdekes különbségeket fedezhetünk fel. Az első magyar nyelvű feliratokat is az ő Tell-kártyáján találjuk 1845 körül. A két korábbi példányon - 1840 előtt és után - nála is német nyelven jelentek meg a lapok feliratai. A három metszetet összehasonlítva csak apró eltéréseket találunk.